

BLEKINGE TEKNISKA HÖGSKOLA

BTH

Kandidatarbete i medieteknik, Institutionen för teknik och estetik, vårtermin 2017

Rhizocial media

Rhizomet och filterbubblor i sociala medier

Författare: Oskar Stålstierna

Handledare: Peter Giger

Examinator: Pirjo Elovaara

Abstract

Social media has become an inseparable part of society and its design has far reaching consequences beyond the producer's intent. In the design of these two-way communicative media, filters are central part which has consequences for the contexts of the users moving through them. What can a Deleuzian method make visible by crashing it with filter bubbles and social media? What happens to the individuals whose truths are shaped by social media, when these media are on track to take over as the primary information channel? Why are social media designed in a way that tend to exclude variation in perspective. The examination aims at investigating thoughts on how the design creates filter bubbles in favor of social, ideological and principal positions based on how the user has built up her social media accounts. How does the filter bubble relate to the rhizome, what brings them together and what sets them apart? Can design utilize the heterogeneous links of the rhizome while at the same time limiting it? By reviewing what social media produces, I want to investigate its design, and thereby see new ways to develop the platforms of the future.

Keywords: Social media, Rhizome, Filter bubbles, Lines of flight, Design.

Abstrakt

Sociala medier har blivit en oskiljaktig del av samhället, och dess design kan få konsekvenser långt utöver vad producenterna avser. I designen av dessa tvåvägs-kommunikativa medier byggs filter in som får konsekvenser för de sammanhang användarna rör sig genom. Vad kan en Deleuziansk metod synliggöra genom att krockas med filterbubblor och social media? Vad händer med de individer vars sanningar formas av och på sociala medier, när dessa medier är på god väg att tar över som primär informationskanal? Varför skapas sociala medier som har en tendens att utesluta variation i perspektiv. Undersökningen syftar till att undersöka tankar om hur designen skapar filterbubblor och gynnar vissa sociala, ideologiska och principiella positioneringar beroende på hur användaren har byggt upp sitt sociala medie konton. Hur förhåller sig filterbubblan till rhizomet, vad för dem samman och vad skiljer dem åt? Kan design utnyttja rhizomets heterogena kopplingar samtidigt som den begränsas? Genom att granska det som sociala medier producerar vill jag undersöka dess design, och därigenom se nya sätt att utveckla framtidens plattformar.

Nyckelord: Social media, Rhizom, Filterbubblor, Flyktlinjer, Design.

Innehållsförteckning

1	anna	4
2	Bakgrund	5
	2.1 Meta	5
	2.2 Varför så kritisk?	5
3	Frågeställning	7
4	Syfte	7
5	Tidigare och aktuell forskning	8
	5.1 Meta	8
	5.2 Rhizomatik	8
	5.3 Ett nytt medium för kommunikation	10
	5.4 Den personifierade webbens baksida	11
	5.5 Sociala medier - vem är användaren?	12
	5.6 Relevans	13
	5.7 Filterbubblor - horisonten för rhizomatiska världar	14
	5.8 Ideologisk segregation	15
	5.9 Sammanfattning - tidigare och aktuell forskning	16
6	Metoder och metodologi	16
	6.1 Meta	16
	6.2 Rhizomatiskt nätverks gestaltning	17
	6.3 Rhizomet en kort historia	18
	6.4 Rhizomet i teori och praktik	19
	6.5 Rhizomer i teori genom praktik	20
	6.6 Virtuellt Accountability	21
	6.7 Rhizomer i praktik genom teori	23
7	Diskussion	24
	7.1 Meta	24
	7.2 Varför wikipedia?	24
	7.3 Designen av sociala medier	26
	7.4 Internet - en process av flyktlinjer	27
	7.5 Masochistiska rhizomet	28
	7.6 Trädet och rhizomet	28
	7.7 Media är vapnet	29
8	Bilagor	30
	8.1 Källförteckning	30
	8.2 Ordlista	32
	8.3 Teknisk bilaga	34

1 Förord

Mitt sätt att undersöka sker genom att utforska rhizomet och genom en konstant rörelse mellan många olika grupper och identiteter. Jag delar upp mig själv, från att vara en individ till att erkänna många divider. Dividen, en identitet av många olika, alla hyresvärdar i en och samma kropp (Deleuze. 1995, Bard & Söderqvist.

2011). Dividerna kopplar sig samman med varandra och omvärlden i ett rhizomatiskt nätverk, genom dessa möten blir de till och "jag" skapas.

En av dividerna befinner sig i diskussion och praktik med Nils Löfgren och Filip Ramstedt. Nästa divid blir till i en dans av idéer och begrepp med Jenny Forsgren,

Anna Tunek och Annika Olofsdotter. En annan divid existerar genom samtal mellan Pontus Johansson och Andreas Lindvall. En divid rör sig och blir till genom handledning med Peter Giger. Alla dessa, och många fler, divider rör sig kors och tvärs mellan de olika sammanhangen och genom att dessa divider sammanfogas i min kropp blir jag nomaden. Metoden blir denna vandring mellan identiteter, rum och relationer, utan att lämna min kropp. Genom livet blir jag till.

Genom blivandet skapas min undersökning.

2 Bakgrund

*“And in the naked light I saw
Ten thousand people, maybe more
People talking without speaking
People hearing without listening
People writing songs that voices never share”*

- Sound of silence, Simon & Garfunkle.

2.1 Meta

Varje kapitel inleds med en text plockad från ett stycke musik, i syfte att vara en linje för tankarna in i undersökningen, ett försök att sätta läsaren i en sinnesstämning som hjälper texten. Kapitlet *Bakgrund* syftar till att undersöka min utgångspunkt till varför jag har valt att undersöka och kritiskt granska de effekter som sociala medier har på vår samtid.

2.2 Varför så kritisk?

Användaren av sociala medier väljer att visa upp väl valda delar av sitt liv genom en lång rad tekniker och teknologier. Processen startar alltid med att individen diffrakteras och skapar en ny del av sig själv, en ny skärva av “jag” genom *profilen*. Användare håller multipla profiler aktuella genom att dela upp sig, ingen person består av en personlighet, lika lite som vi består av en profil. Identiteterna är enheter som representeras genom vår kropp och i kroppen rymms många personligheter (Colebrook, 2002/2010). Sociala medier har blivit en kanal för att kommunicera med omvärlden om vad vi gör och hur vi mår, lika mycket som det är ett sätt för vår omgivning att berätta för oss vad som är aktuellt. Kommunikation är alltid något som sker i mellanrummen, i klyftan *mellan* parter, genom linjerna, inte noderna. För kommunikation krävs en sändare och en mottagare, detta sker genom till exempel “det granskande ögat... den tänkande hjärnan” (Colebrook, 2002/2010, s. xxii). Räckvidden av de verktyg som en “modern människa” har tillgängliga för kommunikation har under de senaste

decennierna exploderat, och tillgången till information är näst intill oändlig, men paradoxalt är alla individer "instängda" i relativt små informationsflöden (Flaxman, Goel, Rao, 2016). Filterbubblan är vad, hur och när omvärlden väljer att kommunicera med våra identiteter. Individen lever både i och genom filterbubblan, men inte bara på webben. Bubblan sträcker sig genom både den digitala och fysiska världen. 2016 var det första året som personer mellan åldrarna 16-25 uppgav att de i större utsträckning hämtar nyheter på Facebook än någon annanstans, detta enligt den senaste rapporten från IIS, *Svenska och internet 2016: Undersökning om svenskarnas internetvanor*. Innan internet blev den största platsen för människor att samla information (IIS, 2016), låg våra medier mer i linje med resten av vår omgivning (Flaxman. et la., 2016). På radio och tv fanns det inte en oändlig uppsjö av kanaler att välja bland och de tidningar som levererade nyheter bestod av ett fåtal stora utgivare, ofta med en tydligt uttalad politisk ståndpunkt, nästan tvärt emot hur informations-landskapet ser ut idag (Hvifelt & Nygren. 2008. s24).

Nyberg och Wiberg (2014. s44) skriver att "på samma sätt som vår vardag innehåller olika sociala sammanhang, där våra profiler utvecklas och påverkas, så blandas även individer samman på nätet.". Många av de föreställningar som skapas av användarnas omvärld, groor och frodas i sociala mediers oändliga flöden av information, som de själva i allra högsta grad är skapare och tolkare av (Pariser, 2012.). Alla dessa nyheter och informationsflöden utgör tillsammans ett kluster av kopplingar, ett informationellt rhizom. För att förstå vad som sker när vi i allt högre grad hämtar merparten av vår information från sociala medier undersöker jag detta med hjälp av begrepp som filterbubblan och rhizom.

Med internets framfart blev det möjligt att kritiskt granska flera källor från världens alla hörn och tvåvägskommunikationen blev allt viktigare. Webben har genom sin rhizomatiska natur skapat fler platser att hämta nyheter och information på, än vad en person någonsin hinner läsa. Nyhetskanalerna på webben har möjligheten att agerar utan någon uttalad ideologisk ståndpunkt vilket gör det svårt att förhålla sig kritiskt till deras innehåll. Vad händer med individen, som delas upp bland ideologier, idéer och åsikter om hur ett liv ska och kan levas. Omskapas vi från att vara den massprofilerade, envägs-kommunikativa människan, till att bli den personifierade och flervägs-kommunicerande individen?

3 Frågeställning

Hur aktualiseras sociala medier, genom rhizomet och filterbubblan?

4 Syfte

*“There must be some kind of way outta here
Said the joker to the thief
There's too much confusion
I can't get no relief”*

-All Along the Watchtower, Bob Dylan.

Syftet med undersökningen är att producera en kritik mot hur vi väljer att se på designen av sociala medier samt granska det ansvar som följer designern. Jag vill undersöka webbens produktiva strukturer ur ett rhizomatiskt synsätt. Vad händer när filterbubblor, de slutna, stratifierade nätverken, och rhizomet, det öppna, heterogena nätverket, möts på sociala medier? Vad händer när webben skapar rhizomatiska nätverk, som genom restriktioner i design kan begränsas och användas för att styra användarna? Vad händer när rhizomet möter begränsningar och aktivt motarbetas i designen? och hur kan rhizomet och filterbubblan gestaltas och förstås? Hur kan en gestaltning utforska vad som händer om de rhizomatiska relationerna synliggörs framför informationen? Detta är frågor som jag undersöker utifrån min rhizomatiska metodologi och ontologi.

5 Tidigare och aktuell forskning

*“Very superstitious, writings on the wall,
Very superstitious, ladders bout' to fall”
-Superstition, Stevie Wonder*

5.1 Meta

Kapitlet inleds med en introduktion till rhizomatik för att ge en historisk kontext till läsaren. Men eftersom rhizomatik även är min metod för att undersöka sociala medier, kommer den återkomma och behandlas i kapitlet *Metod och metodologi*. Kapitlet fortsätter med målet att situera läsaren i hur sociala medier används och ser ut idag. Hur fria eller begränsade är användare i digitala miljöer och varför är det viktigt att vara medveten om de begränsningar som sociala medier kan innebära? Och hur har designen av sociala medier format världen?

5.2 Rhizomatik

“Rhizomet har mycket skilda former i sig självt, från ytliga, förgrenade utsträckningar till konkreta manifestationer i knölar och utväxter.” Detta skriver Deleuze och Guattari (2010/2015, s. 22) som hämtar inspirationen för utvecklingen av denna sortens filosofi från naturens organiska rhizomer, gräsroten och ingefäran. Rhizomet är inte det hierarkiska system av rötter eller grenar utan ett nätverk och myller av knölar och utväxter. De fortsätter med att beskriva de principer som rhizomet bygger på, där principen för sammankoppling säger att “vilken punkt som helst kan vara kopplad till vilken annan punkt som helst, och måste så vara” (Deleuze & Guattari, 2010/2015, s. 22). Samtidigt, och motstridigt, beskriver de hur rhizomet saknar tydliga punkter och positioner av de slag som hittas i en trädstruktur, här finns bara linjer, ständiga flöden av blivande och inga fasta punkter som kan förankras i fasta sanningar. Det är ett koncept som radikalt avviker från klassiska sätt att tänka, skriva, kommunicera och att se världen på (Colebrook, 2002/2010). Den konceptuella rhizomet byggs på förekomsten av breda relationer och samband av vitt skilda begrepp, objekt eller

enheter. Detta står i motsats till trädstrukturens isolerade och singulära konstruktioner som, på något sätt, alltid verkar uppstå oberoende eller med ytterst liten hänsyn till de omständigheter och förutsättningar som omringar den. Den singulära och mer klassiska trädstrukturen av kunskap (Colebrook, 2002/2010), bygger på en enskild och frånskild stam, utifrån vilket kunskapens grenar får lov att växa. Kunskapens träd ignorerar sitt sammanhang och kontext, det erkänner inte regnet som livnär det, koldioxiden som bygger det eller vindarna som formar det. Trädet ser sig som en ensam sanning, medans rhizomet erkänner dess breda, heterogena kopplingar och ser sanningen som en multiplicitet av sanningar. Ett rhizom är inte en singulär enhet med endast en användning, utan den har flera funktioner som ständigt förändras och omdefinieras. Rhizomets blivande baseras på det produktiva behovet hos deltagarna och deras begär (Beck, 2016).

Rhizomet kan brytas upp, både på makro och mikronivå, men detta genererar bara nya aspekter, perspektiv och paradig. Genom brytningen producerar rhizomet nya möjligheter som tidigare inte uppnåtts, det som Deleuze och Guattari kallar "Flyktlinjer" (Deleuze & Guattari, 1980/2015). Precis som det organiska rhizomet är internet formbart och i ett stadie av ständigt sökande efter och producerande av nya kopplingar. Genom internets alla relationer, anslutningar och interaktioner till föregående innehåll, befinner det sig i konstant tillblivelse och skapar hela tiden nya webbplatser, länkar, videor, filer och innehåll. Möjligheter till flyktlinjer ligger alltid beredda i det virtuella möjligheterna, i varje stund redo att bli upptäckta och utforskade för att i samma stund föras in i den aktuella verkligheten. Det virtuella är den möjliga tillblivelsen och det aktuella är de virtuella möjligheter som får liv.

figur 1, En skiss av ett rhizomatiskt nätverk, där två överlappande dimensioner representeras i färg och form.

5.3 Ett nytt medium för kommunikation

Den digitala kommunikationstekniken började sitt intåg i samhället under sent 1900-tal, med den personliga datorn i spetsen. Datorn och den digitala värld som den förde med sig tog år för år större plats som kommunikationsverktyg. Från början var det ett verktyg att använda på arbetsplatser, men snabbt gjorde digitala kanalerna sig även en roll i vardagen. År 2000 hade nära hälften av svenska folket börjat att använda internet (IIS, 2016). Även om IIS uppger att ca. 92 procent av svenskar idag är aktiva användare av internet, tar de inte hänsyn till passivt användande av internet i sin rapport. Idag är i stort sett alla svenskar minst en passiv användare av digital tjänster, genom till exempel pensionsförvaltning, och därmed en del av internet-rhizomet. Då internet har blivit en totalt integrerad och oskiljaktig del av samhället; vad betyder det för oss? Användare och producenter har bara börjat att skrapa på ytan av vad sociala medier innebär och kan göra. Men eftersom att tekniken utvecklas på oräkneliga håll mycket snabbare än vad den någonsin har gjort, är de virtuella möjligheterna nästan oändliga för mediet i sig själv. Flaxman et al.,(2016) föreslår att tillgängligheten av tekniken bidrar till att nästan vems som helst har möjlighet att bli medieproducent...

“Online publishing, for example, circumvents much of the costly equipment required to produce physical newspapers and magazines. With the rise of social media sites such as Facebook and Twitter, individuals can now readily share their favorite stories with hundreds of their contacts” (Flaxman et al., 2016)

Ensamma individer eller små grupper har möjligheten att genom webben skapa en röst som kan väga lika tungt som äldre, etablerade mediekanaler. De nya, mindre och snabbare producenterna har möjlighet att handla helt utan att kritiskt granska den information de sprider. Genom sociala mediers design för kommunikation kan och uppmuntras mindre producenter att helt förbigå de pressetiska regler som binder större produktionsbolag. Det resulterar i ett tydligt skifte i kommunikation, där små producenter söker trovärdighet och större producenter försöker finna en hållbar flexibilitet. Sociala medier har förändrat sociala, teknologiska och politiska landskap på sätt som sträcker sig långt utöver vad de från början var designad att göra. Det är en lika viktig revolution i kommunikation som språket,

telefonen, radion och televisionen. Ett exempel på hur sociala medier spelat nyckelroller i revolutionen av kommunikation är upproren i Egypten 2011 som understöddes och gjordes möjligt, inte endast men till stor del, genom sociala medier. Adam Acar som studerat hur internationell kommunikation påverkat politiska och sociala interaktioner skriver 2014 att...

“...many researchers... seem to agree that social media played a critical role in the context of the events because a) political debates that took place before the events were driven by social media b) an increase in social media conversations preceded an increased level of on-street activities and c) with the help of social media, protesters achieved international support.” (Acar, 2014 s. 3.)

Det var alltså den rhizom av både internationella och nationella sociala kopplingar och kommunikationer som gjordes möjlig på digitala nätverk, såsom twitter och facebook, som i Egypten 2011 skapade en möjlighet att radikalt omstrukturera den sociala ordningen. Detta var en möjlighet som utan sociala medier aldrig hade uppstått. Tillgängligheten av att kunna sprida information snabbt till tusentals andra, som i sin tur sprider den vidare, blev övermäktig den regim som störtades. Det var självklart ingenting som personerna som designade, till exempel, twitter hade i tankarna när de jobbade på applikationen. Men ändå skapade de ett verktyg som användes för att avsätta Egyptens regering och blev en kritisk maskin i vad som kommit att kallas den arabiska våren. Detta är bara ett exempel av de rhizomatiska kopplingar som individen kan skapa genom design av medieteknik.

5.4 Den personifierade webbens baksida

Trots att sociala medier har möjlighet att frigöra människor och samhällen från strukturer där de missgynnas, har dessa medier även en mörkare sida. Vad internetanvändaren än gör online lämnas nästan alltid digitala fotavtryck. Detta sker mer eller mindre medvetet och frivilligt. Välkända företag såsom Facebook och Google är relativt öppna med hur de samlar användarnas data. Men mindre kända företag som Axiom, samlar data genom att agera som en hub mellan många olika företag och sidor som till exempel Microsoft, Adobe och Ebay. Dessa företag hämtar uppgifter från individer i utbyte mot att få använda tjänster som ofta

sägs vara gratis, men här betalar användare inte med pengar utan med information om allt från ålder till sexuell läggning. Denna information används sedan för att profilera och paketera användaren för försäljning till högstbjudande reklampelare. Pariser (2011) ger ett bra exempel på hur Axiom samlar information om oss genom cookies...

“To get a sense of Axiom’s vision of the future, consider a travel search site like Travelocity or Kayak. Ever wonder how they make money? Kayak makes money i two ways... airlines pay the site a small fee for the referral. The other is much less obvious. When you search for the flight, kayak puts a cookie on your computer-a small file that’s basically like putting a sticky note on your forehead saying ‘tell me about cheap bicostal fares.” (Pariser, 2011, s. 43)

Genom att tekniken delar in alla som kommer i kontakt med den efter uppvisade vänner och vanor, gräver dessa digitala tjänsterna ned dem djupare i redan etablerade tankemönster. De mönster som användaren visar när hon använder internet återger vad denne redan ser och tror. Det skapar stora begränsningar i den information som individen har tillgänglig och skapar en mycket begränsad rhizom med få flyktlinjer som ofta återger samma ideologier och tankebanor. Alla dessa filter skapar en mer eller mindre sluten bubbla kring dessa rhizomer av information. En filterbubbla; en förvriden version av rhizomet, där avgränsningarna står i centrum snarare än relationerna, som cementerar åsikter, genom att alltid ge “mer av samma”.

5.5 Sociala medier - vem är användaren?

Internet har blivit en oersättlig del av hur vi hämtar information och kunskap om världen. För första gången någonsin har det blivit den viktigaste informationskällan för en majoritet av svenska befolkningen. Inte bara för unga svenskar, som haft internet som huvudsaklig informationskälla under under en längre tid. Den bild jag skapat av internetanvändningen i sverige kommer från den senaste årliga rapporten från IIS, Organisationen som administrerar toppdomänen *.se*. Rapporten bygger på kvalitativa telefonintervjuer med 3000 personer i åldrar från 11 och uppåt där urvalet gjorts slumpmässigt på svenska medborgare. I deras rapport *Svenskarna och internet 2016* skriver IIS...

“För de unga har internet varit den viktigaste informationskällan under flera år, men nu ser vi för första gången att detta gäller i genomsnitt av alla användare. När svenskarna rankar informationskällorna på en femgradig skala får internet för första gången högst medelvärde – 3,7, att jämföra med 3,5 för tv, 3,2 för dagstidningar och 3,1 för radio.” (IIS. 2016 s.7)

En av bilagorna till denna rapport visar hur unga människor idag använder sociala medier för majoriteten av deras nyhetskonsumtion. IIS fortsätter i bilagan *Svenskarna och Sociala medier 2016* med att säga... “Facebook blir en allt viktigare nyhetskälla och för de unga mellan 16-25 år är Facebook en viktigare nyhetskälla än tv, radio och dagstidningar. “. Att Facebook har blivit den största källan av information för unga sätter ljus på problematiken kring hur information skapas, vart den hämtas och därefter hur den skapar en bild av världen.

5.6 Relevans

Men varför aktualiseras filterbubblor på sociala medier? Vad driver företagen att skapa dessa sociala plattformar som, bokstavligen talat, systematiskt profilerar och segregera människor? För att sociala medier ska bli mer attraktiva att använda, jobbar företag som Facebook och google med *relevans* som en ledstjärna inom designen av respektives plattformar (Pariser, 2011). Utgångspunkten är idén att användaren inte vill få innehåll som inte berör deras sociala media profiler. Vad har jag för nytta av att veta vad som händer i sydamerikansk lokalpolitik eller vilka som kommer på ett polskt skogsrave? Nu har jag ingenting emot varken polacker, skog eller rave men dessa har inte någon anknytningar till mig eller mina nuvarande intressen och att jag skulle närvara vid ett sådant evenemang är föga troligt. Genom att sortera bort dessa “ointressanta” företeelser från flödet, kan företagen hålla både “relevansen” uppe och användarens intresse fångat. För att detta ska ske behövs en teknisk lösning i form av sorterande algoritmer. Dessa algoritmer filtrerar vad som ska och inte ska visas, vad som är “relevant” och “icke relevant”.

Det är användaren, i kombination med algoritmen, som bestämmer hur dessa filter ska se ut och ta form (Pariser, 2011). Genom att webbplatser använder cookies för att spåra och spara historik på internet skräddarsys ett flöde som ska passa individen och som inte matar henne med saker hon anser vara ointressant. Resultatet av vardagliga handlingar i kombination med dessa tekniska lösningar som ligger bakom kakorna bildar en filterbubbla. Filterbubblan är de nyhetsflöden, grupper, statusuppdateringar, organisationer, personer, företag, webbplatser mm. som omger oss, det som syns i mediaflöden och på webben. Det är de begränsningar som sätts på individens informationella rhizom. Det som inte syns ligger utanför bubblan och är därför ingenting som användaren blir medveten om. Filterbubblor har förmågan att förstärka sig själva genom att sätta användare i en cirkulär rörelse som fäster dem i vissa mönster av tänkande, det skapar vad Sunstein (2009) identifierar som en echo chamber, en ekokammare. En plats som producerar mer av samma och som sällan släpper in nya perspektiv. Det är en enkel process som skapar dessa mönster och det börjar med att användaren ser någonting i flödet som hon anser vara intressant, hon klickar sig in på länken och konsumerar innehållet. Under tiden sparar algoritmerna vad personen tryckt på och hur länge de är kvar på sidan, med mera, och bestämmer sig för att presentera liknande innehåll framöver. Därefter påbörjas samma resa igen, men med en lite tydligare profil och lite mer personifierat innehåll. På detta sätt skapas en sfär av information som passar redan existerande vanor, åsikter, tankar och värderingar på nätet.

5.7 Filterbubblor - horisonten för rhizomatiska världar

Filterbubblor är ett begrepp som bygger vidare på Sunsteins (2009) ekokammare, och lyfts till en bredare allmänhet 2011 när Eli Pariser släppte sin bok *The filter bubble: what the internet is hiding from you*. Parisers bok är inte publicerad som någon vetenskaplig artikel, men blir ofta citerad och hänvisad till i dessa. Även fast boken inte är något vetenskaplig publikation pekar det på ett problem, djupt rotat i de sociala mediernas design. Användare ser sociala medie-flöden som ett fönster ut i världen. En plats där de snabbt kan få både trivial och viktig information om vad som händer, både lokalt och globalt. Men genom att använda Facebook som huvudsakligt flöde för information av omvärlden (IIS. 2016) skapas en filtrerad bild. Grunden till denna problematik är hur sociala mediekonton byggs.

I denna gigantiska digitala värld av miljarder möjligheter måste användaren välja vad hon vill ska visas i flödet. Först lägger hon till nära och kära, kanske några gamla klasskamrater och bekanta från arbetsplatsen. Lägg där till sidor som inte tillhör en specifikt (uttalad) person, allt från officiella nyhetssajter till obskyra memekonton. Allt eftersom användaren gillar sidor eller använder olika sorters mjukvara skapar de en plats på internet som inte är lik någon annan individs. Det blir till användarens digitala hem, hennes digitala filterbubbla.

5.8 Ideologisk segregation

Seth Flaxman, Sharad Goel och Justin M. Rao från Oxford University diskuterar riskerna med dagens medieklimate i *Filter bubbles, Echo chambers, and Online news consumption*.

De pekar på att det finns två sidor av debatten om huruvida de moderna medierna skapar större ideologiska klyftor i samhället. Å ena sidan menar de att med större valmöjlighet kan individen välja, mer eller mindre frivilligt, att enbart konsumera innehåll som passar in i deras tidigare världsbild. Sunstein (2009) påpekar hur ekokammare kan bildas där en persons exponeras för en homogen opinion. Han visar även att inom ramen av kontrollerade experiment väljer människor till största del att läsa artiklar som går i linje med deras politiska åsikter. Till det hör även Praises (2011) filterbubblor som bygger på denna effekt, med algoritmer som effektiviserar vårt sökande online till tidigare uppvisade mönster. Å andra sidan argumenterar Benkler (2006) för att utökade valmöjligheter och sociala nätverk leder till en större exponering till oliktankande idéer och ideologier, som i sin tur bryter oss loss från isolerade konsumtionsmönster.

“Many have raised concerns that this new freedom will fray social ties and fragment social relations. On this view, the new freedom is one of detached monads, a freedom to live arid, lonely lives free of the many constraining attachments that make us grounded, well-adjusted human beings.”

(Benkler, 2006, refererad i Flaxman, et al., 2016)

Men Benklers argument bygger på en värld innan dagens sociala medier som Facebook och google verkligen etablerat *relevans* som ett ledord och innan algoritmerna som styr innehållet var så avancerade som de idag har blivit.

5.9 Sammanfattning - tidigare och aktuell forskning

“Rhizomet har mycket skilda former i sig självt, från ytliga, förgrenade utsträckningar till konkreta manifestationer i knölar och utväxter.” (Deleuze och Guattari, 2010/2015, s. 22). Rhizomet kan brytas upp, både på makro och mikronivå, men detta genererar bara nya aspekter, perspektiv och paradig. Ensamma individer eller små grupper har möjligheten att genom webben skapa en röst som kan väga lika tungt som äldre, etablerade mediekkanaler. De nya, mindre och snabbare producenterna har möjligheten att handla helt utan att granska den information de sprider. Trots att sociala medier har möjlighet att frigöra människor och samhällen från strukturer där de missgynnas, har dessa medier även en mörkare sida. Vad internetanvändaren än gör online lämnas nästan alltid digitala fotavtryck. Detta i kombination med de algoritmer som kategoriserar användare skapar filterbubblor. Filterbubblor som segregerar och isolerar snarare än att föra samman individer.

6 Metoder och metodologi

“Imagine there's no heaven, It's easy if you try, No hell below us, Above us only sky

Imagine all the people living for today...

You may say I'm a dreamer, But I'm not the only one, I hope some day you'll join us...”

- Imagine, John Lennon.

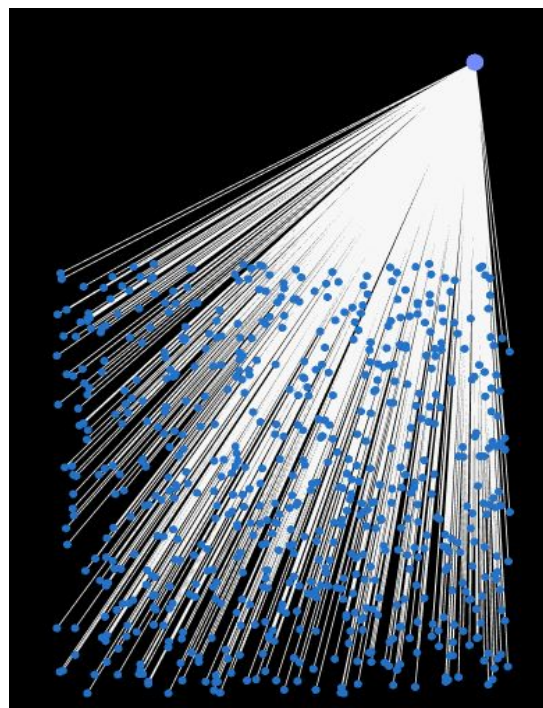
6.1 Meta

I detta kapitel följer ett utlägg av rhizomet och hur det kan användas som en kritisk metod för hur jag bildar ett undersökande perspektiv av sociala medier. Jag har inte bara undersökt rhizomet som metod utan också som metodologi. Det gör jag för att skapa en sammanhängande förståelse och förklaring av min kritik. Jag ger även en kort historia och kontexten som beskriver hur rhizomet kom till. Vad är det som definierar rhizomet? På vilka

sätt tillämpas rhizomet i både praktik och teori? Och varför är det en dålig idé att skilja praktiken från teorin?

6.2 Rhizomatiskt nätverks gestaltning

Gestaltningen utgår från en materialistisk ontologi och rhizomatisk metodologi. Jag vill skapa ett enkelt sätt för användaren att se möjligheterna och kopplingarna som ett rhizomatiskt nätverk kan erbjuda. För att generera denna rhizom av relationer har jag valt att hämta redan skapade kopplingarna från wikipedia. Konceptet bygger på att användaren göra en sökning på vad som helst. Men istället för att presentera resultatet i textform, där den visuella aspekten av rhizomet lätt går under radarn, vill jag lägga vikt på alla de väntade och oväntade relationer som har skapats. Jag hämtar informationen från wikipedia för att sidan visar rhizomatisk struktur i flera dimensioner, det bidrar med ett djup som gör det både lättare för användaren att förstå men även intressantare för mig att undersöka.

figur 2, Tidig prototyp av rhizomverktyget med sökfrasen “technoscience”

Den första och mest uppenbara dimensionen av rhizomet är kopplingarna mellan sökordet och länkarna relaterade till den genom http dokumentet. Här finns de konkreta länkarna

mellan olika ämnen, personer, och företeelser. Det andra planet är hur dessa länkar kommer till. Vem är det som skapar dem och framför allt varför skapas de? De skapas genom ett samarbete mellan individer, i en gemensam och relativt platt hierarki där makten ligger hos massan. Genom ett behov av att skapa en gemensam kunskapshub som är tillgänglig för alla men internetuppkoppling att använda. Tvärt emot till exempel Facebook, som vid första anblick kan ses rhizomatiskt, men när en zoomar ut och undersöker flera dimensioner visar en klar hierarkisk struktur med företagets kommersiella och kapitalistiska intressen som stam och användarnas uppmärksamhet som dess grenar. Intresset för wikipedia ligger inte i att styra massor åt ett eller annat håll mer än vad de producerande individerna väljer. Producenternas intresse ligger i att representera information från lika många nyanserade perspektiv som variationen av producenter gör möjligt. Det sker ett ständigt byggande och editerande av artiklar helt i linje med de rhizomatiska utväxterna och knölna som Deleuze och Guattari definierar i *Tusen plåtår* (1980/2015). I artiklarna har vem som helst möjlighet att förklara och utveckla ämnet ur sitt perspektiv och sin situering, vilket tillåter kopplingar som en enskild producent aldrig haft intresse eller möjlighet att skapa. Det tredje planet är wikipedias deltagande i projektet internet, det är en del av ett ännu större rhizomatiskt nätverk där relationer till sidan skapas genom länkar till och från många olika platser och människor på nätet.

6.3 Rhizomet en kort historia

Rhizomatiskt tänkande har sin grund i Deleuze & Guattari's ontologi, den tog form i den franska poststrukturalismen filosofier om immanens som uppkom kring 1960 (Hein, 2016). I *Tusen plåtår* (1980/2015) kritiserar Deleuze och Guattari den klassiska strukturen av kunskap som en trädstruktur. De hämtar inspirationen från naturen och de rhizomatiska rötter som finns till exempel i ingefäran och gräsmattan. Det rhizomatiska kan beskrivas genom att se världens kopplingar som ett decentraliserat nätverk av relationer (Colebrook, 2002/2010). Deleuze och Guattari inleder *Tusen plåtår* med kapitlet *Rhizom*, det görs för att förklara för läsarna hur boken i sig själv ses som ett rhizomatiskt nätverk utan centrum. Vilket kapitel som helst i boken går att läsa före eller efter vilket annat kapitel som helst, och varje term och begrepp bygger både vidare på och hämtar från varandra. Det rhizomatiska uppmuntrar kopplingar som sker mellan kapitel både i och ur den klassiskt kronologiska ordningen. För

det är inte bara relationerna och knutpunkterna i kronologisk ordning som skapar kunskap utan de släta rummen och det virtuella möjligheterna är alla lika möjliga vägar till ny kunskap. Det första kapitlet bygger alltså på det sista lika mycket som tvärtom.

Genom att tillåta rhizomatisk struktur bli möjligheterna för flyktlinjer mycket högre. Sökandet efter nya kopplingar och relationer är nyckeln till att utveckla vår tillvaro. Kopplingarna mellan begrepp och liv, med liv menar jag materia, men jag menar även materias blivande och skiftande intensitet, med intensitet syftar jag på skapande och producerande begär och med begär menar jag liv. Begreppen skapar i sig själva ett rhizom som vi tolkar, och ibland går den tillbaka till tidigare begrepp, utan att vara detsamma som begreppet var innan, medans de ibland kan finna flyktvägar till helt nya tankar.

6.4 Rhizomet i teori och praktik

Under tiden jag tänkt om och skapat denna text har jag försökt att angripa den med Deleuze och Guattari's filosofi i varje steg. Det betyder att jag måste angripa varje teoretisk tanke som ett praktiskt steg i mitt skapande och varje praktisk handling som en kritisk del i mitt tänkande. Varje tanke om förändring och utveckling jag skapar påverkar hur rummet utvecklas och aktualiseras. Metoder bör inte delas upp i praktik och teori eftersom det ena alltid är grunden till det andra, Colebrook (2002/2010) skriver "våra sätt att tänka eller framställa världen på är för evigt förknippade med vårt handlande och våra begär". Praktiken föds ur teorin och vice versa. Även om jag förhåller mig kritiskt till mitt eget sätt att dela upp rhizomatik i två delar, som teori och som praktik, ser jag det som ett nödvändigt steg. Men jag delar inte upp dessa i dualistiskt syfte, utan ett pluralistiskt, där det ena bygger på det andra snarare än att vara antingen eller. Detta gör jag både för att underlätta mitt eget skrivande samt av hänsyn till läsarens läsande. Det blir helt enkelt enklare att förstå. Detta påpekas även i början av varje del som en påminnelse om hur dessa oändligt hänger ihop.

6.5 Rhizomer i teori genom praktik

Till att börja med är försöket att skilja på teori och praktik befängt, hur ska en tänkande människa skapa teori utan att praktisera både tanke och skrivande? Hur ska en teoretiker kunna skapa teorier utan att praktisera någon sorts aktualisering? Att tänka och skapa idéer ÄR att praktisera. Därför heter denna rubrik teori *genom* praktik, tro aldrig att teorin står ensam, den står alltid där genom praktikens blivande. Vad är det som definierar rhizomet? Vad är det som skapar den, men främst, vad är det den skapar? Deleuze och Guattari ger rhizomet sex principer i första kapitlet av tusen platåer (1980/2015), detta säger de är för att *“Vi har en känsla av att vi inte kommer att övertyga någon här om vi inte räknar upp några av rhizomets ungefära drag”*. Dessa principer är sex till antalet och lyder...

Principen för sammankoppling och heterogenitet: rhizomets första drag sammankoppling är kanske dess mest präglade, att vilken punkt som helst kan alltid kopplas till vilken annan punkt som helst i rhizomet. Det är rhizomets benägenhet till heterogena kopplingar som särskiljer metoden från trädstrukturen. Kopplingarna kan och ska spridas så högt och brett som möjligt, och varje ny koppling utökar rhizomets struktur.

Mångfaldsprincipen: Denna princip syftar till att sudda ut subjektets transcendent förhållning till objektet, genom att se allt som substantiv i ett plan av blivande. Mångfalden förespråkar en platt struktur, ett horisontellt plan av relationer och icke-hierarkiska strukturer. Där inget kan stå överst eller underst och där centrum saknas.

Principen om en icke-betecknande brytning: Rhizomet är aldrig på säkert avstånd från en uppbrytning av sin struktur och sitt territorium. I planet av blivande bjuds det alltid upp till möjligheter av flykt från normer, strata och territorier. Det är flyktlinjen som spränger de segmentära linjerna och utökar och omformar rhizomets struktur på de mest drastiska sätten. Flyktlinjen avterritorialiserar fasta segment, för att sedan låta dessa återterritorialiseras. Det bryter upp och förstör normen för att sedan återskapa dem i en ny dager.

Principen om Kartografi och dekalkomani: Dekalen och kalkeringen är trädstrukturens blad, det är det traditionella vetenskapens resultat i sökandet efter sanning. En kunskap som inte skapas utan snarare avtäcks. Kalkeringen är de transcendent svaren som framställs som ultimata sanningar. Kartan däremot medverkar till rhizomets sammankopplingar, till skillnad från kalkeringens sätt att *vara* resultatet. Som Deleuze och Guattari (1980/2015) skriver... “Det gör sig till en del av rhizomet. Kartan är öppen, den är sammankopplingsbar i alla sina dimensioner, nedmonteringsbar, omvändbar, ständigt förmögen att motta modifikationer”. Kartan har alltid nya ingångar till skillnad från kalkeringen som alltid producerar “det samma”.

Genom att använda Deleuze och Guattari’s filosofi om det aktuella och virtuella kan individen tänka sig design som ett försök att begränsa användare till vissa val. Att i det yttersta designa för att endast låta användaren färdas längst de segmentära linjerna utan möjlighet till flykt. Flyktenlinjerna tar alltid avstamp i de segmentära linjerna för att aktualisera de virtuella möjligheterna. Ett exempel av virtuella möjligheter som aktualiseras kan vara hur användare delar bilder och historier med hjälp av applikationer som Instagram och Snapchat. Sociala medier som är byggda kring idén om bilddelning var en virtuell möjlighet under många år, men hölls tillbaka från att aktualiseras. Begränsningar, såsom bandbredd och tillgängligheten av smarta telefoner med möjlighet att ta högupplösta bilder, gjorde det oattraktivt att aktualisera en kultur av bilddelning. Men allt eftersom dessa hinder minskade blev möjligheten för olika sociala former av digital bilddelning mer och mer attraktiv för aktualisering.

6.6 Virtuell Accountability

Design öppnar vissa virtuella möjligheter men stänger andra. Men ingen av designens möjliga tillblivelser kan tillskrivas någonting transcendent, utan måste stå till svars för exakt vad det är och alla de virtuella möjligheter den skapar. När designers skapar så bör de till största möjliga räckvidd förstå HUR de skapar för att se vad deras skapande producerar. Eftersom designerns, i varje stund, är skaparen av många virtuella verkligheter, är hon även den som bör stå till svars för dem, hållas accountable, för dem? Eller står designern bara till

svars för de aktualiserade verkligheterna som hon och hennes design har producerat? Lucy Suchman (2000) skriver...

“...identifying our participation in the various mediations that define the production and use of new technologies, and taking some responsibility for them. It requires analyzing the processes by which boundaries within and between technology production and use are constructed and maintained, and understanding our contributions to their reproduction or transformation. And it means mapping not only our local networks, but locating those as well within more extended networks...” (Suchman, 2000, s. 4.)

Som Suchman skriver så måste designern identifiera sitt deltagande i produktionen och hennes användande av teknologier samt ta ansvar för dem. I de virtuella möjligheterna ligger framtiden för vad media är och kan bli. Där i ligger möjligheter för media att skapa accountable design. Som designer av sociala medier måste en ta hänsyn till de möjligheter som möjliggörs, och ta ansvar för alla de tillblivanden som designen har möjlighet att aktualisera. Genom kopplingen mellan designens delar så skapas sammansättningar av produktiv kraft, eller kroppar utan organ (Deleuze & Guattari, 1980/2015) som i sin tur har möjlighet att skapa mer än summan av vad dess delar består av.

En sammansättning, kroppen utan organ eller KuO är sammankopplade kroppar som tillsammans blir någonting mer än vad de tidigare var. Det är sammansättningen som skapar maskinen. Sammansättning är, men är på inget vis begränsad till, datorn, internet, sociala medier, människan och begäret att skapa. Det är de heterogena kopplingarna som bygger sammansättningen, de bygger på och skapar varandra utan att behöva tillhöra samma dimensioner. Hur hänger mänskliga begär, design och teknik ihop? Sammansättningen av vitt skilda organiska, tekniska, teknologiska och sociala maskiner, skapar virtuella möjligheter utan slutgiltiga mål eller någon särskild ordning som kan styra över sammansättningen som helhet. Lagen för varje enskild sammansättning skapas ur dess relationer (Colebrook, 2002/2010). Tillsammans möjliggör de skapandet av något som innan sammansättningen inte var möjligt. Heterogena flöden som skapar sammansättningar tillåter

vissa virtuella möjligheter att aktualiseras. Det är upp till designern och materialet att tillsammans skapa vilka möjligheter som möjliggörs och ej. Design blir försöket att medvetet forma sammansättningen och i denna bilda segmentära linjer, innanför vilken användaren lätt kan röra sig. De segmentära linjerna är de redan etablerade mönster som designern valt ut för användaren att följa, djupare segmentering skapar färre tillfällen för flyktlinjer. Men möjligheten finns alltid där, möjligheten att hitta nya sätt att använda mediet på, användningsområden som aldrig var tänkta, men likaväl skapade.

6.7 Rhizomer i praktik genom teori

Till att börja med så är försöket att skilja på praktik och teori befängt, hur ska en kreatör utföra praktik utan att använda både kritiskt och utforskande teori? Hur ska en producent kunna skapa sin praktik utan att tänka kring praktikens möjliga linjer in i virtualiteten? därför heter denna rubrik praktik *genom* teori, tro aldrig att praktiken står ensam, den står alltid där genom teorins blivande. Det är det stora havet av materiella rörelser som skapar det ständiga floderna av blivanden och det är dessa rörelser som mynnar ut i en liten bäck som är vad vi kallar liv. Att leva är att skapa sin omgivning, i samma stund som det är att bli skapad av den. Rhizomatik går att finna i alla tillblivanden, det är alla relationer som grenar ut från olika sammanhang, vi kan se rhizomatiska relationen mellan allt från atomer till himlakroppar. Allt rör sig och agerar i relation till allt annat. Rhizomet är det nätverk av kroppar som möts och skiljs. Rhizomet är avgränsad till nischer, samtidigt som den sträcker sig både så långt ut och in, bortom och genom nischerna som möjligt. Internet är ett praktiskt exempel av en avgränsad rhizom, en karta över en del av rhizomet, där vi finner ett fält av relationer, avsaknad av centrum och en icke hierarkisk struktur. På webben så kan vi finna noder dit många andra noder kopplar, till exempel Google och Facebook, men trots deras storlek får vi inte tänka dem som centrala delar av internet. Internet är inte beroende av Facebook för att vara, men Facebooks vara är däremot beroende av internet.

Designen av både internet och sociala medier öppnar vissa dörrar för kommunikation men stänger andra. Rhizomets positionering i immanensen gör att den måste motsätta sig hur människan höjts som en transcendent varelse, där "jaget" är en kropp överordnad andra kroppar. Genom att försöka förklara våra kroppar genom dessa transcendentala begrepp har

vi målat upp fantasier som sätter oss ovanför eller utanför naturen. Naturen sätts i duell med både kultur och människa, som att kulturella företeelser inte hör till naturens utveckling, utan människans egna kreativitet, och människans kreativitet är något som naturen inte skapat. Vi måste se den materia som skapar oss som en sammankopplad rhizom av omständigheter och relationer. Dessa relationer skapar en kropp, en maskin som samlar intryck från omvärlden och sedan påverkas och agerar i den. Den klassiskt transcendentala kraft som kallas, jag, själ och medvetande är alltså inget mer än summan vad våra kroppar förnimmer och sedan tolkar. Krafterna till liv och skapande ligger inneboende i materia, inte som ett transcendentalt täcke som jaget tillför. På samma sätt som våra kroppar existerar i en materiell värld, så lever även designen i densamma.

7 Diskussion

*“But then they send me away to teach me how to be sensible,
 Logical, responsible, practical.
 And they showed me a world where I could be so dependable,
 Clinical, intellectual, cynical...
 ...Now watch what you say or they'll be calling you a radical,
 Liberal, fanatical, criminal.”*

-Logical song, Supertramp

7.1 Meta

Diskussionen inleds med ett självkritiskt resonemang om mitt val av innehåll och dess koppling till min gestaltning. Vad ligger till grund för de val jag gjorde och varför är det viktigt att tänka kring? Jag fortsätter med att föra ett samtal med mig själv, filterbubblan och rhizomet i kontexten av sociala medier. Vad är det som kan begränsa rhizomet, som definieras av sina oändliga heterogena kopplingar? Vad är det som skiljer rhizomet från

trädet? och vart finns det plats för hierarkiska system i en rhizom som per definition saknar centrum?

7.2 Varför wikipedia?

Min gestaltning utgår från wikipedias rhizomatiska nätverk. Men varför använde jag mig av just denna sida när det finns tusentals sidor på nätet som skulle kunna visa på samma fenomen? Min första tanke var inte att basera min gestaltning på wikipedia, utan att använda Facebook som ett avstamp i processen att gestalta rhizomet. Genomen en process i tre steg så skulle gestaltningen visa användarens sociala rhizom i en förenklad form. Förenklad på det sättet att ens sociala nätverk aldrig går att rymmas i en enda teknisk lösning. Men Facebook var för ändamålet tillräckligt komplex, våra nätverk sträcker sig såklart alltid längre än vad våra Facebook-konton, eller bristen på dem, avslöjar.

figur 2, En tidig konceptbild över den rhizomatiska facebook gestaltningen

Konceptet bygger på 3 steg. Som det första steget visas användarens profilbild som en central nod i ett nätverk, kopplat till alla dina Facebook-vänner. Där en nod utgör en person, och en linje mellan punkterna utgör en relation mella två personer. Det andra steget är att utforska nätverket genom att klicka sig vidare till en av de vänner som visas. När en ny person blir klickad på så avslöjas dennes profil med alla de relationer som de har. Det tredje steget,

kommer när användaren tryckt sig vidare tillräckligt med gånger för att avslöja hur de sociala nätverk avslöjar sig för att vara ett rhizom av decentraliserade relationer. Vad hade detta sätt att se på våra sociala nätverk gjort? Hade det avslöjat homogena nätverk eller många heterogena relationer? Oavsett vad svaret är så är det självklart unikt för varje person och jag tror att en enkel visualisering av våra nätverk lätt kan peka på dess brister.

Av två anledningar valde jag att gå vidare med denna idé, men med en annan plattform som bas, medans konceptet förblev sig likt. Den första anledningen till att Facebook inte visade sig tillgängligt för min gestaltning är svårigheten att få tillgång till en teknisk lösning för att identifiera varje enskild person på deras nätverk. Att använda namn skulle blanda ihop folk med samma och att använda någon annan unik identifiering kräver att en vän-relation redan etablerats. Den andra anledningen var hur hypokritiskt det hade varit att använda ett företag vars struktur aktivt genom sin design motarbetar rhizomet, i ett arbete som utgår från och förespråkar rhizomatik. Facebook använder sig av och utnyttjar rhizomets självväxande natur när det passar deras agenda. Men så fort som rhizomet hotar dem och deras produkt kapar de vägen för flykt. Genom designen har Facebook aktivt motarbetat ett rhizomatiskt utvecklande av deras applikation eftersom detta skulle kunna hota deras ställning. På detta sätt så är kapitalistiska intressen ofta, om inte alltid, begränsande för rhizomet.

Kapitalismen vill styra flöden, flöden av pengar och flöden av uppmärksamhet. En tillåtande kultur där flyktlinjer är en accepterad del av samhället, vore att hota kapitalismens “mer av samma” kultur. Det naturliga steget blev då för mig att gå vidare till en annan källa för information att koppla ihop och gestalta rhizomet genom. Wikipedia blev denna nya källa, dels för att det är en plats som är mycket mer tillåtande i användandet av den information som finns på sidan, och dels för att på metanivå så visar wikipedia på rhizomatiska strukturer som saknar de restriktioner som motarbetade mig i arbetet med Facebook.

7.3 Designen av sociala medier

Hur väljer företag att designa sociala medier? Hur kan bristen av flyktlinjer skapa problematiska tendenser i designen av sociala medier? En flyktlinje på sociala medier, uppbackad av ett socialt engagemang har förmågan att skapa en kraft som kan driva stora

förändringar. Ett exempel är den uppmaning till utökad forskning av ALS som startades 2014 i form av "ice bucket challenge". Denna rörelse bidrog till att enorma summor doneras till forskning och tre nya gener kopplade till sjukdomen identifierades (Hrastelj & Robertson, 2016). Men var detta verkligen en flyktlinje eller var det möjligtvis en segmentär linje? Att "ice bucket challenge" kunde ske är ett resultat genom designen av sociala medier och hur de är utformade. De är skapade på ett sätt som uppmuntrar likes och delningar vilket i sin tur skapar uppmuntrar viralt innehåll. Likes och delningar kan ses som två av, sociala media, rhizomets möjligheter att skapa kopplingar mellan två punkter (Deleuze & Guattari 1980/2015). Men rhizomet begränsas samtidigt genom algoritmernas sätt att sortera bort innehåll baserat på tidigare användning. Algoritmerna som skapar filterbubblan uppmuntrar homogena, snarare än heterogena, kopplingar och driver därmed "mer av samma" kulturen vidare. Att varje virala succe på något sätt skulle vara en flyktlinje stämmer inte, men den oväntade sammansättningen av empati, forskningsfinansiering och sociala medier som skapades 2014 kan vara det.

7.4 Internet - en process av flyktlinjer

En av anledningarna till att internet från start inneburit så många flyktlinjer från de räfflade, segmentära rummen, är att internet inte skapats utav en enväldig designer. Succen ligger i tillgängligheten, i det gemensamma skapandet. Det är det fria delandet av information som låtit internet omformas och växa i oändlighet. Det som kallas crowdsourcing är ett exempel på vad som gör internet till en utmärkt plattform för problemlösning. Genom att ställa en öppen fråga till "världen" kan vi få nyanserade svar som ingen enskild individ eller organisation skulle kunna skapa.

På internet kan det aldrig råda diktatur, istället välkomnas alla människor på gott och ont i processen att tillsammans skapa internet. Denna helhet är en maskin, en maskin som skapar flyktlinjer i macro och micro dimensioner. Flyktlinjer kan genom sin frigörelse från det räfflade och kodade dyka in i rhizomet och integrera sig i alla dess delar. Ett exempel kan vara hur sociala medier, innan de existerar, kan ses som en flyktlinje. Sociala medier växte fram som en ny linje i ett outforskat och oräfflat rum, för att samtidigt återkoppla sig i oändliga relationer med resten av internet. Genom att länka sig till och från andra delar

utanför de sociala nätverken har till exempel Facebook lyckats territorialisera sig till den grad att plattformen idag är en oskiljaktig del av samhället. Samtidigt har sociala medier tillsammans avterritorialiserat en del av den sociala interaktionerna. Avterritorialiseringen sker när mediet rör sig i rum där det inte rört sig förut. Men samtidigt som varje avterritorialisering äger rum, återterritorialiseras platsen som en ny integrerad del i nätverket. Messenger har till exempel övertagit en del av funktionen som sms utgjorde, samtidigt som tjänsten även etablerat nya territorier, som gruppchatt och bilddelning. Detta har bidragit till en normalisering av sociala medier som kommunikationsväg.

7.5 Masochistiska rhizomet

I de termer som utgör förståelsen av internet finns rhizomatik inbyggd. För att beskriva internet används synonymer, såsom webb eller nät. Orden betonar att det är kopplingarna som går före noderna. Noderna, alltså webbsidorna, är sekundära i både namn och essens. De är endast resultatet av länkarnas sammankoppling. Det är de kartografiska och det heterogena som tillåts ta rollen som huvudperson. Men genom sitt blivande så blir kartan till något annat än det oändligt öppna och tillåtande. Genom filterbubblor blir kartans kanter igenmurade, den går inte längre att koppla vart och hur som helst. Flyktlinjer undermineras innan de uppstått genom att segmentära linjer tar över. Sociala medier och konventionell webbdesign strävar efter att alla ska använda internet på samma sätt. Filterbubblan och rhizomet står i ständig kamp genom det som definierar dem. Ett rhizom är ett nätverk, med oändliga och morfogenetiska rörelser, ständigt sökande efter nya relationer mellan heterogena kroppar. Filterbubblan fungerar som en förvriden definition av vad ett rhizom är, den är det masochistiska rhizomet som själv vill begränsas och kvävas. Den är rhizomet som är motsträvigt flyktlinjer, rhizomet som vill bli bakbunden och hållas fast genom segmentära linjer utan möjlighet till flykt.

7.6 Trädet och rhizomet

Trädet och rhizomet existerar samtidigt i varandra, de skapar och bryter upp varandra. Det är trädsystemen som skapar ett samhälle genom en regering, en poliskår, en kapitalistisk stat.

Det är trädet som bestämmer vad som är rätt och fel, vad som är tillåtet och vad som inte hör hemma. Rhizomet är istället det som skapar samhället genom en blandning av heterogena kulturer, marknader och kunskaper. Den ena utesluter aldrig den andra utan de är invädda i ett ständigt blivande av kodning och avkodning. Trädstrukturen utgörs av kodade kroppar. Den skapar kodade platser genom att vara fast, normativ och regelrätt. Platser där en klar hierarki kan identifieras. Rhizomatiska strukturer är avkodade och utgår inte från någon centraliserad maktstruktur. De befinner sig i ständig rörelse och flykt från det kodade. "...vi måste även ibland påminna om att de båda rummen enbart existerar genom att de blandas samman med varandra; det släta rummet översätts och överförs ständigt till ett räfflat rum, och det räfflade rummet omvänds och omvandlas hela tiden till ett slätt rum" (Deleuze & Guattari, 1980/2015, s. 697.).

7.7 Media är vapnet

Massmedia kan användas som en buffert. Ett tryggt avstånd mellan avsändaren och mottagaren. På säker distans kan man ladda mediet med ord, ord som med precision kan siktas in på vitala delar och destabilisera ett helt samhälle. Med väl valda ord kan en artikel underminera flera år av arbete. Hur ska mottagaren skydda sig, när det bara finns en riktning för orden att ta vägen? Från hierarkins toppar rinner orden nedåt, endast nedåt. Massmedias design tillåter inte motstånd underifrån. Motståndet kan endast åstadkommas genom att mottagaren blir till den massmediala, hierarkiska figur som, per definition, förtrycker. "I ett hierarkiskt system erkänner individen ingen aktiv granne, förutom den som står över henne i hierarkin." (Deleuze & Guattari, 1980/2015). Genom att använda massmedia är allt motstånd genom denna kanal bara en reproduktion av "det samma". Men genom sociala medier kan mottagaren plötsligt agera avsändare och därigenom skapa opinion, inte från en hierarkisk topposition, utan genom rhizomatiskt maktposition. Maktpositionen skapas på sociala medier genom kvantitativa heterogena kopplingar och genom kvalitativa relationer. För varje ny nod i den rhizomatiska opinionen skapas ett starkare nätverk. Men det gör den inte oförstörbar, rhizomet kan vissna och dö ut, det kan brytas upp och slitats isär och det kan återskapa det hierarkiska systemet.

8 Bilagor

8.1 Källförteckning

Acar, A. (2014). *Culture and social media: an elementary textbook*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

Bard, A., & Söderqvist, J. (2011). *Det globala imperiet*. Stockholm: Publit.

Beck, C. (2016). Web of resistance: Deleuzian digital space and hacktivism. *Journal for Cultural Research*, 20(4), 334–349. <https://doi.org/10.1080/14797585.2016.1168971>

Colebrook, C. (2002/2010). *Gilles Deleuze: en introduktion*. Göteborg: Korpen.

Deleuze, G., & Guattari, F. (1980/2015). *Tusen plåtar: kapitalism och schizofreni*. Stockholm: Tankekraft Förlag.

Davidsson, P., Findahl, O. IIS (2016). *Svenska och internet 2016: Undersökning om svenskarnas internetvanor*. Internetstiftelsen i Sverige, IIS.

Flaxman, S, Goel, S, Rao, J (2016). Filter Bubbles, Echo Chambers, and Online News Consumption. *Public Opin Q* 2016; 80 (S1): 298-320. doi: 10.1093/poq/nfw006

Hein, S. F. (2016). The New Materialism in Qualitative Inquiry: How Compatible Are the Philosophies of Barad and Deleuze? *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 16(2), 132–140. <https://doi.org/10.1177/1532708616634732>

Hrastelj, J., & Robertson, N. P. (2016). Ice bucket challenge bears fruit for amyotrophic lateral sclerosis. *Journal of Neurology*, 263(11), 2355–2357.

<https://doi.org/10.1007/s00415-016-8297-7>

Hvitfelt, H., & Nygren, G. (2008). *På väg mot medievärlden 2020: journalistik, teknik, marknad*. Stockholm: Studentlitteratur.

Nyberg, A., & Wiberg, M. (2014). *Sociala medier och härskartekniker*. Lund: Studentlitteratur.

Pariser, E. (2012). *The filter bubble: what the Internet is hiding from you*. London: Penguin Books.

Suchman, L. (2000/2003). *Located Accountabilities in Technology Production*. Lancaster: Centre for Science Studies, Lancaster University.

Sunstein, C. R. (2009). *Republic.com 2.0*. Princeton, N.J.: Princeton Univ. Press.

8.2 Ordlista

Aktuell

Det som är i tillblivelse i för stunden.

Blivande

Se *Aktuell*.

Divid

Begreppet divid bygger på att se individen ur ett diffrakterade perspektiv. Varje individ besitter många divider som existerar i olika rum och sammanvävs i en kropp

Ekokammare

Se *Filterbubbla*.

Filterbubbla

En individs tillgänglighet till information, åsikter och fakta, online och offline.

Flyktlinjer

En radikal förändring från normativa beteenden, tankar, teorier och praktiker.

Heterogen

Kroppar och enheter som skiljs åt av både rum, dimensioner och tid.

Sammansättningar

Alternativt Kroppen utan organ, KuO, Bodies without organs, BwO, Assamblage. En maskin av heterogena delar som i sin helhet skapar någonting utöver de aktörer den skapas av.

Segmentära linjer

Normativa beteenden, tillvägagångssätt, kroppar och aktörer.

Rhizom

Ett nätverk av heterogena kopplingar där centrum saknas och relationer står i fokus.

Tillblivelse

Se *Aktuell*.

Virtuell

Möjligheter för aktualisering

8.3 Teknisk bilaga

Adobe Photoshop

Bildhanteringsprogram som har använts i syfte att skapa ett visuellt koncept för gestaltningen

HTML

HyperText Markup Language även kallad HTML är ett språk som används för att skapa webbsidor. HTML skrivs som text i ett dokument som sedan blir läst av webbläsaren.

CSS

Cascading Style Sheets används för att modifiera den visuella designen av en applikation, genom att ändra exempelvis typsnitt, färg och position.

JavaScript

Javascript är ett scriptspråk som används för att skapa dynamiska funktioner i HTML.

Javascript kan även användas för mer avancerade funktioner i en webbläsare såsom spel och bildbehandling.

Json

Json är ett textformat som utbyter data över HTTP protokollet.

Node.js

Node.js är en javascripts miljö som används för att skriva webb och server applikationer.

Sigma.JS

Sigma.JS är ett bibliotek som används för att skapa nätverksvisualiseringar av JSON filer.

Zotero

Zotero sorterar och autogenererar referenserna som har använts, men jag har modifierat dem med hjälp av röda korsets *Guide till referenshantering enligt APA-systemet*.